

yaklaşımlar ile anmak yerine çeviri sürecine yoğunlaşan işlevselci yaklaşımlarla³ akabinde ise “kültürel dönüş”⁴ kavramı ile çeviribilimde kültürel çalışmalara öncelik verilmesi bakımından konu etmek gerekmektedir. Çeviribilime bir sistem olarak bakan Even Zohar’ın Çoğul Dizge Kuramı ile Gideon Toury’nin Betimleyici Çeviri Araştırmaları kuramı, çeviri sürecinden ziyade ürününe yoğunlaşan ve çeviriyi sosyo-kültürel bağlamda ele alan önemli çeviribilim paradigmaları arasındadır. Odacıoğlu’nun vurguladığı üzere çeviribilim çatısı altında geliştirilen çeviri kuramlarının ortaya çıkış tarihleri açısından birbirine yakın olması, çeviribilimde birden fazla paradigmanın varlığından söz etmeye sebep olmaktadır. Tüm bu paradigma farklılıklarının olması çeviri disiplininin evrilmesi ve gelişimi açısından önem taşımaktadır. Kitabın amacı da bu esnada ortaya çıkmaktadır; Bilişim ve İletişim Teknolojileri, Dijital Devrim, İnternet Bilgisayar Teknolojileri, Bilgisayar Çağı gibi farklı adlarla 21.yy’nin beraberinde getirdiği koşullar ve ihtiyaçlar doğrultusunda lokalizasyon⁵ endüstrisi ve çeviribilimle bağlantısı, paradigma ekseninde incelenmektedir. Böylece, tüm bahsedilen kuramsal paradigmalara ek, çeviribilimde lokalizasyon ya da yerelleştirme ile gelen bir paradigma değişimine dikkat çekilmektedir. Özellikle 80’li yıllarda bilgisayar fiyatlarının düşmesi ile artık çevirmenler kâğıda, kaleme ve daktiloya bağımlı kalmak yerine bilgisayarın kolaylıklarından faydalanmaya başlamışlardır. Bilgisayar kullanımının artması, yazılımların da artmasını sağlamış ve geniş ölçekli bir kavram olan yerelleştirme kavramı ortaya çıkmıştır. Kitapta geçen tanıma göre yerelleştirme; dijital ortamın hedef ortama dilsel, kültürel ve teknik olarak uyarlanması olarak tanımlanmaktadır. Kısacası yerelleştirme, 21. yy’ nin getirdiği teknoloji çağının sonucu olarak yalnızca dijital ortam ile ilgilenmektedir. Bu düzlemde, yerelleştirme endüstrisi çeviribilim çatısı altında irdelenerek yeni paradigmalardan birinin oluşmasına katkı yapabilir mi sorusuna cevap arayış, kitabın çıkış noktasını oluşturmuştur. Nitekim, bu arayış, amacına ulaşarak çeviribilim akademi camiasının dikkatini çekmeyi başardığı gibi bu alanla ilgili teorik çalışmaları gündeme getirmiştir.

Kitabın birinci bölümü, okuru paradigma kavramı hakkında bilgilendirmeye ve yerelleştirme paradigma olur mu, sorusuna hazırlamaya yönelik şekillendirilerek bilim felsefesinin kavramından bahsedilmiş ve paradigma kavramının farklı tanımları ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Kuhn’un *Bir bilgi dalı, bilim olduğu için mi ilerleme kaydeder yoksa ilerleme yaptığı için mi bilim sayılır?* sorusu ile meşgul olarak Odacıoğlu, bir bilgi dalının bilim

³ Reiss 1970, Mänttäre 1984; Reiss ve Vermeer 1984

⁴ Basnett ve Lefevere, 1990 , (cultural turn).

⁵ İng. Localization; Tür. Lokalizasyon (oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır) veya yerelleştirme; Alm. Lokalisation, Lokalisierung.

olduğu sürece her türlü ilerlemeye açık bir eğilim gösterdiğini ve bu ilerleme devam ettikçe bilimin niteliğini koruduğunu, başka bir deyişle ilerleme oldukça bilimsel niteliğini devam ettirdiğini vurgular. Kaldı ki bilim olmanın gereği uygulanan yöntemden ziyade ilerlemektir. Kümülatif ilerleme, özellikle çeviribilim gibi alanlar için oldukça önem taşımaktadır. Böylelikle bilim statik ve dural bir olgu olmaktan çıkar ve devingen bir yapıya kavuşarak bilimsel özünü devam ettirir. Bu noktada bilim felsefesini sorgulamak gerekmektedir. Bilim felsefesinin temelleri ise yeni kuram ve paradigmaların geliştirilmesine dayanmaktadır. Birinci bölümün ana hatları paradigma sorgulaması üzerine kurulduğu için Odacıoğlu, Thomas Samuel Kuhn'un bu bağlamda önemli yapıtı olan *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* adlı kitabından bahsederek bu yapıtta, paradigma kavramının doğa bilimleri ile sınırlı olarak kullanımından ve bir bilim çevresine belli bir süre için model sağlayan, yeni örnek sorular ve çözümler temin eden, evrensel olarak kabul edilmiş bilimsel başarılar olarak tanımlandığını belirtmektedir. Ayrıca Kuhn, yeni paradigma arayışında olan bilim insanlarının genelde genç veya alana yeni giren kişiler olduğunu belirtir. Bunun nedeni olarak ise bu kişilerin olağan bilimin geleneksel yapısına bağlı olmamaları gösterilmektedir. Bu da araştırma alanlarının çeşitlenmesini sağladığı gibi o bilim alanı için bir kaos ortamı oluştursa bile, gelişmelerin sağlanması bakımından kaos ortamlarının oluşmasının önem arz ettiği bilinmektedir. Kuhn'un, paradigma kavramını doğa bilimleri için kullanmış olması, bu kavramın sosyal bilimler için de geçerli olmadığını göstermez⁶; fakat sosyal bilimler (sosyoloji, tarihbilim, felsefe, edebiyatbilim, çeviribilim, filoloji...) alanında paradigma kavramının anlamsal olarak netlik kazanması bakımından yazar, Handa ve Gungwu'nun "Sosyal Paradigma" kavramlarını açıklama ihtiyacı duymuştur. Kuhn'cu paradigmayı sosyal bilimler alanında inceleyerek "sosyal paradigma" kavramını öneren Handa, paradigma değişikliklerinin toplumların yapısında önemli değişiklikler ve yenilikler meydana getirdiğinden ve toplumların ekonomik, siyasi ve coğrafi sınırlarını aşan bir özellik gösterdiğinden bahsetmektedir. Sosyal paradigma değişikliğini belirleyen ise sosyal koşullar olduğuna vurgu yapmaktadır. Çinli bilim insanı Gungwu'nun paradigma kavramı ile ilgili görüşleri ise bilgiler biriktikçe ilerlemenin mümkün olacağı ve böylece bilimde birikimci bir ilerlemeden bahsedilebileceği üzerinedir. Böylece "kümülatif paradigma" kavramını ortaya atarak birikimsel ilerlemeye bağlı olarak bilimsel ilerlemenin mümkün olduğunu ve yöntemlerin değişmesinin geçmişi tamamen yok saymak anlamına gelmediğini de vurgulamaktadır Gungwu. Birinci bölümün içeriğinde Karl Raimund Popper'in "Eleştirel Uşçuluk" ve "Yanlışlamacılık İlkesi" de konu edinilmektedir.

⁶ Ömer Demir de *Bilim Felsefesi* (2009:84) kitabında "Kuhn, paradigma kavramını doğa bilimlerinin gelişiminin açıklanmasında kullanılabilecek kavramsal bir araç olarak önermiştir. Ancak buna rağmen bütün sosyal bilimlerde bu kavramın kullanıldığı görülmektedir" diyerek sosyal bilimlere uygunluğu üzerinde durmuştur.

Kitabın ikinci bölümü “Makine Çevirisi” üzerine yoğunlaşmaktadır. Yerelleştirme endüstrisine giden sürecin önemli basamaklarından birini, makine çevirisinin oluşturması gösterilebilir. Makine çevirisi tarihine bakıldığında savaş sonrası enternasyonalizm düşüncesi, Soğuk Savaş dönemi ile ilgili kaygılar ve askeri çatışmalar sonucu geliştiği gözlenmektedir. 20.yy.ın ikinci yarısından itibaren ABD ve SSCB ile diğer dünya devletleri siyasi, ekonomik ve askeri gelişmeleri hızlı şekilde takip edebilmek adına makine çevirisine çeşitli yatırımlar yapmaya başlamışlar, bilgisayarlı ortamda tam otomatik yüksek nitelikli çeviriye ulaşabilmeyi amaçlamışlardır. Odacıoğlu’nun bahsettiği makine çevirisinin tarihsel süreci, çevirmenlerin de bu bağlamda evrilmesine olanak sağlamıştır. Böylelikle çevirmenlerin değişen teknolojik gereksinim ve ilerlemeler neticesinde kâğıda kaleme ve daktiloya bağlılıklarının yerini bilgisayar teknolojileri almaya başlamıştır. Bilişim teknolojileri ile yaşanan devrim, çevirmenlerin de bilgisayarlı çeviri ortamına geçmelerine ve yaptıkları çeviriyi elektronik ortamda saklama, yeniden kullanma, çeviri bellekleri, terminoloji yönetim sistemleri, terim bankaları gibi elektronik araçlardan faydalanma olanakları sunmuştur. Çevirmenlere getirdiği bu yeni imkânlar yanı sıra makine çevirilerine yönelik çalışmalar⁷, hız kesmeden sürmüştür, 1960’lı yıllarda bir gerileme sürecine girmiş; fakat 1970’lerde devletler arası siyasi, kültürel ve ekonomik etkileşimin artması dolayısıyla makine çevirisi çalışmaları yeniden popülerite kazanmaya devam etmiştir. Günümüzde ise makine çevirisi sistemleri gelişmeye ve modern çeviri teknoloji araçları ile entegre olmaya devam etmektedir. Tüm bu bilgileri değerlendirdiğimizde çağımızın bilişim çağı olması ve bilginin bilgisayarın bir tuşuna dokunma mesafesinde bulunması muhakkak ki makine çevirisine kayıtsız kalınamayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Günümüz çeviribilim yaklaşımlarının da bu yönde değişim göstermesi kaçınılmaz bir gereksinimdir. Yazar, makine çevirisinin özelliklerini sıralar iken makine çevirisi sistemlerinin, hem yapay zekâ hem de bilgisayarlı dilbilim ile ilişkili olduğundan bahsetmektedir ve bu özellikleri barındıran makine çevirisinden çıkan çevirinin, ham çeviri⁸ olduğunu ve bir denetmen tarafından denetlenmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca bu bölümde makine çevirisinin türleri “Aktarım Temelli Makine Çevirisi Sistemleri”, “İstatistik ve Örnek Temelli Makine Çevirisi Sistemleri” ve “Hibrit Makine Çevirisi Sistemleri” olmak üzere üçe ayrılmıştır. Özetle bu türlerden bahsetmek gerekirse aktarım temelli makine çevirisi sistemlerinin bünyesinde bir takım sözlükler bulundurduğu ve metni dilsel bir analize tabi tutarak gramer açısından incelediği bilinmektedir. Bu sistemler ise daha çok benzer dil aileleri arasında iyi sonuç vermektedir. İstatistik ve örnek

⁷ İnsansız makine çevirisi yönünde çalışmalar daha çok yoğunlaşmıştır.

⁸ Sonrasında post-editing süreci yani düzeltme, gözden geçirme süreci gerektiren taslak çeviri anlamına gelmektedir.

temelli makine çevirisi sistemlerinde ise istatistiksel olarak en uygun olan çevirilerin saptanması için bir dizi referans metnine karşı örüntü işleme teknolojisi kullanılmaktadır, kısacası mevcut örnek çevirilere dayalı olarak yeni çeviriler yapmak üzere karışık istatistiksel yöntemlerden faydalanılmaktadır. Hibrit makine çevirisinde ise makine çevirisi programıyla entegreli olarak kullanılan birden fazla makine çevirisi bulunmaktadır. Yazarın okuru makine çevirisi ve makine çevirisinin türleri hakkında bilgilendirmesi, çeviribilimde yerelleştirme sürecinin hangi aşamalar doğrultusunda gerçekleştiğinin ortaya koyulması bakımından önemlidir. Tüm bu makine çevirisi sistemleri, henüz tam bir profesyonel oluşuma ulaşarak hizmet verecek seviyede olmadığı için hala çevirmenin önemli bir yerinin olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bu sistemlerden yararlanılıyor olsa bile ortaya çıkan çeviri ürünü için yine de bir post-editörlük sürecinin gerektiğini ve Wills'in de önerisi dikkate alınarak post-editörlük işinin, makine çevirisinin kısıtlarını bilen profesyonel çevirmenler tarafından yapılmasının önemini vurgulamak gerekmektedir. Bu bilgiler, makine çevirisinin gelişmesinin çevirmenlik mesleğini ortadan kaldırmayacağını; bilakis çevirmene yardımcı araç olarak var olacağını göstermektedir.

Çeviribilimde Yerelleştirme Paradigmasına Doğru kitabının, Yerelleştirme Endsütrisine Giriş başlıklı üçüncü bölümü ise dört temel başlık altında oluşturularak “Endüstriyel Bir Söylem Olarak Yerelleştirme Kavramı”, “Yerelleştirme Endüstrisinin Tarihsel Gelişimi”, “Yerelleştirme Endüstrisindeki Aşamalar” ve “Türleri” olarak sıralanmıştır. Böylece okur, yerelleştirmenin çeviribilim açısından nasıl bir önem taşıdığı ve neden dolayı çeviribilimde bir paradigma değişimine götüreceği sürecin oluştuğunu daha iyi anlayabilmektedir. Dunne'nin, yerelleştirmeyi kaynak dildeki kullanıcılar için geliştirilmiş dijital ürün ve ürünlerin bir veya daha fazla yerel kitleye satılmak üzere adaptasyon süreçlerini içeren şemsiye tanımından hareketle Odacıoğlu, yerelleştirme endüstrisinin küreselleşme olgusunun beslenmesinde ve ürünlerin küresel boyut kazanmasında önemli yeri olduğunu vurgulamaktadır. Küreselleşme olgusunun önemli bir katkı sağladığı yerelleştirme serüveninde yine en önemli payı küresel pazarın edinmiş olduğu, bu yaklaşım kapsamında anlaşılmaktadır. Çeviribilim açısından da yerelleştirme ise hedef pazarın ihtiyaçlarına göre uyarlanması gereken dijital ürünlerin çevirisini kapsayan endüstriyel bir süreç olarak değerlendirilebilir. Tarihsel süreç içerisinde ise yerelleştirme sektörünün lideri 1990'larda İrlanda olmuştur. Çevirmenler, yerelleştirme mühendisleri, proje yöneticileri ve alanında uzman olan kişiler, yerelleştirmen olarak İrlanda'da işe alınmışlardır ve 1995'ten sonra yerelleştirme endüstrisinde, aralarında dış hizmet sağlayıcılarının da bulunduğu yeni gelişmeler yaşanmış, Pasallo gibi yerelleştirme araçları ve Trados, IMB çeviri yöneticisi gibi çeviri belleği sistemleri yaygınlaşmıştır. Günümüzde ise bu endüstrideki devingen yapı hale devam etmektedir. Kar

sağlamak amacıyla küreselleştirilmesine karar verilen ürünlerin uzmanlar tarafından uluslararasılaştırılmasından sonra yerelleştirme süreci başlamaktadır; fakat piramidin en son aşamasında yerelleştirme olsa bile ürünün yerelleştirilmesi, küreselleştirilmesi açısından da önemlidir. Şayet ürün, yerelleştirilmez ise küreselleşme hedefi de tam olarak gerçekleşemez. Microsoft, Sun Microsystems& Oracle gibi firmaların uluslararası alanda pazar payı elde etmek istemeleri, yerelleştirme türlerinden yazılım yerelleştirmesi ihtiyacını doğurmuş; interaktif web metinlerinin birtakım işlemlerden geçilerek, dilsel ve sosyo-kültürel ortama uygun hale getirilmesi ile web yerelleştirmesi; video oyunlarının uluslararasılaştırılarak yerelleştirilmeleri ve bazı video oyun firmalarının oyunlarını farklı dillere yerelleştirme yoluna gitmeleri ile video oyun yerelleştirmesi; teknolojinin hızlı gelişimi ile başta telefon firmaları olmak üzere yeni telefon modelleri piyasaya sürmeleri ile ihtiyaç doğrultusunda yazılımların artması ile küçük cihaz yerelleştirmesi; görsel işitsel niteliği olan metin ve filmlerin, dublaj ve alt yazının yanı sıra, grafik, ses, görüntü, sunum, animasyon vb. gibi öğelerin yerelleştirilmesi gereksinimi ile multimedya yerelleştirmesi ortaya çıkmıştır. Tüm bu yerelleştirme türleri kapsamında çevirmene önemli görevler düşmektedir ve yerelleştirmeyi üst terim olan çeviribilim altında inceleme girişimleri de zaten mevcuttur.

“Bir Paradigma Adayı Olarak Yerelleştirme” başlığı, yerelleştirme endüstrisinin çeviribilimi yerelleştirme paradigmasına sevk edip etmediğini sorgulayarak kitabın son ve ana bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde yazar, yerelleştirmede kullanılan bazı çeviri teknoloji araçlarından, yerelleştirme alanının özelliklerinden, yerelleştirme ve çeviri kuramlarından, modellerden, yerelleştirme alanı kapsamında çevirmenin görev tanımı ve değişen çeviri edinçlerinden bahsederek çeviribilimde, yerelleştirmenin değişime götürebilecek bir paradigma adayı olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Yerelleştirmenin bir paradigma adayı olarak kabul edilmesinin önemli sebeplerinden birisi olarak yerelleştirme endüstrisinin statik olmayan devingen bir yapıya sahip olması, yerelleştirmede kullanılan araçların sayısının günden güne çeşitlenmesi ve yerelleştirme endüstrisindeki türlerin artması gösterilmektedir. Tüm bu yöndeki gelişmeler, yerelleştirmenin çeviribilim içerisindeki önemini tartışılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Kitapta, George Ho'nun 2008'de yazdığı *Globalization and Translation: Towards a Paradigm Shift in Translation Studies* (Küreselleşme ve Çeviri: Çeviribilimde bir Paradigma Değişimine Doğru) kitabında, küreselleşmenin çeviribilimde paradigma değişimini etkilediği ima edildiği belirtilmektedir. Ayrıca günümüzde en çok çevrilen metin türlerinin ticari, teknik, hukuki ve multimedya metinleri gibi uzmanlık alanlarını içeren kullanmalık metinler olması, küreselleşmenin etkisi ile ekonomik büyümenin bu yöndeki metinlerin çevirisine gereksinimi

daha çok artırdığını ortaya koymaktadır. Kanonik metin çevirisinden kanonik olmayan metin çevirilerine yönelmenin de küreselleşme ile bağlantısının büyük olduğu muhakkaktır. Bu durumda küreselleşmenin etkisinin büyük olduğunu kabul eden Odacıoğlu, küreselleşmenin beslenmesindeki itici güçlerden birinin de yerelleştirme olabileceğini ortaya atmaktadır ve bu savı, tartışmayı tercih etmektedir. Ekonomik ve toplumsal düzlemde küreselleşme olgusunun hızlanmasında, her ne kadar şirketlerin küreselleştirme stratejileri belirleyici bir adım olsa da, uluslararasılaştırılan bir ürüne ait içerik ve bileşenlerin doğru stratejilerle yerelleştirilmesi, şirketlerin ekonomik küreselleşme hacmini artırabilmesinden ötürü yerelleştirmenin de önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Çünkü ürünün doğru yerelleştirilmesi, o ürünün hem küresel boyut kazanmasına hem de ekonomiye katkı sağlamasına imkan tanımaktadır. Ayrıca yazar, yerelleştirme alanıyla ilgilenen bir diğer çeviribilimci olan Crespo'nun *Translation and Web Localization* kitabında, Pym⁹'in yerelleştirmeyi bir paradigma olarak işlediği *Exploring Translation Theories* kitabına atıfta bulunarak yerelleştirmeyi web yerelleştirmesi bağlamında ele alması ile yerelleştirmenin dinamizmini ve kendini yenileyen bir endüstri olduğunu yeniden ortaya koyduğunu öne sürmektedir. Yazar, bu görüşünde oldukça haklıdır, çünkü yazılım yerelleştirmesinin yanı sıra farklı bir tür ile ele alınması hem bu endüstrinin devingenliğini hem de gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda teknolojik devrimler, çeviri ve pratiği açısından vazgeçilmez bir hal alıyor iken çeviri kuramlarının ihmal edilmemesi, yerelleştirmede kullanılan bazı çeviri teknoloji araçlarının kuramsal açıdan incelenebilmesi önem taşımaktadır. Yerelleştirme araçlarından birisi olan ve cümle, öbek, sözcük ve bugünkü teknolojiyle paragraf düzeyindeki kaynak ve erek dil segmentlerinin paralel bir şekilde depolanmasına izin veren veritabanları olarak tanımlanan çeviri bellekleri, Pym tarafından harici bellekler olarak; insan belleği ise dahili bellek şeklinde tanımlanmaktadır. Harici belleklerin çeviri yapma hızı daha yüksek kabul ediliyor iken dahili belleklerin ise kapasitesinin bilinen kelime sayısı ile sınırlı olduğu vurgulanmaktadır. Terminoloji yönetim sistemi, sözlüklerdeki terminoloji kaynaklarını depolayan, şifreleyen yazılımlardır ve basılı kaynaklara göre çeviri sürecinde üretkenliği artırması, zamanla yarışan yerelleştirme ekibinde görev yapan başta çevirmen olmak üzere, terminoloji uzmanları, dilbilimci, dil mühendisleri gibi alan uzmanlarının görev ve sorumluluklarının hafiflemesi avantajı sağlamaktadır. Yerelleştirmenin teknolojik araçlarından bir diğeri terim bankaları ve çevrimiçi sözlükler ile çeviri yönetim sistemleri ve elektronik bütüncelerdir. Çeviri bellekleri ile bağlantılı olarak kullanılan terim bankaları ve terim veri

⁹Anthony Pym, "Localization and the Dehumanization of Discourse", "Localization and the Humanization of Technical Discourse", "Localization from the Perspective of Translation Studies: Overlaps in the Digital-Divide", "Website Localization" gibi lokalizasyon ile ilgili birçok çalışmaya imza atmıştır.

tabanlarında; konu alanıyla ilgili terimler, bir ya da daha fazla dilde eşdeğer sözcük öbekleri, dilbilimsel bilgi, eş anlamlılar, bağlamlar depolanıyor iken; çeviri yönetim sistemleri, büyük ve karmaşık yapıdaki yerelleştirme/çeviri projelerinde kullanılarak çeviri sürecinde üretkenliği artırarak süreci hızlandırır. Elektronik bütünceler ise kelimenin kullanımına ilişkin sürekli güncel bilgiler sunabilmekte ve çevirmenlere, çeviribilimciler ve çeviri eğitimcilerine çevrilen dilin doğası, kaynak metnin anlaşılması, akıcı erek metin oluşturulması, metin türlerinin yapısı vb. hakkında ipuçları sunmaktadır. Odacıoğlu; kuramsal açıdan yerelleştirme alanının özelliklerini ve sorunlarını ele alarak, yerelleştirmenin bağlamsız bir çeviriye yol açıp açmadığı, yerelleştirme endüstrisinde kullanılan çeviri teknolojileri araçlarının çevirmenlerin para kazanma oranını azalttığı ve otoritesini zayıflattığı; yerelleştirmenin çeviribilime bir yenilik getirip getirmediği, standardizasyonun kültürel çeşitliliği azalttığı yönündeki tartışmalara açıklık getirmeye çalışmıştır. Ayrıca çeviribilimde yerelleştirmenin, çeviribilimde özel bir çeviri alanı olarak ele alınması ve çeviribilim çatısı altında getirdiği yeniliklere vurgu yapılması ile disiplinlerarasılıktan disiplinlerötesiliğe geçişin mümkün olduğu ve bu sayede, bir paradigma değişimine katkı yapabileceği öne sürülmektedir. Yerelleştirme ve çeviri kuramları başlığı altında ise yazar, çeviribilimde yaşanan dönüşümlere katkı yapan ve çevirinin süreç, ürün ve işlev boyutlarına etki eden çeviri kuramları ile yerelleştirme endüstrisini kıyaslayarak aralarındaki farklılıkları betimsel olarak ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun ile çeviribilim ve çeviri endüstrisi arasında kurulan ilişki, çeviribilim ve yerelleştirme endüstrisi arasında kurulmaya çalışılmış, yerelleştirmenin kuramsallaştırılması boyutuna katkı yapılarak, çeviribilimcilerin dikkatini bu alana daha çok çekmek amaçlanmıştır. Yerelleştirme alanı ve çeviribilimdeki eşdeğerlik kavramı tartışılarak eskiden eşdeğerliğin sağlanmasında kaynak metinden yola çıkmak ön koşul kabul ediliyor iken, artık kaynak metnin yerini birden çok kaynak malzemedan oluşan aracı metinler, veri tabanları ve uluslararasılaştırılmış metinler¹⁰ almıştır ve eş değerlik, bu metinlerden yola çıkılarak sağlanmaktadır. Yerelleştirme alanındaki dijital metin türleri ile Katharina Reiss'ın metin türleri arasındaki kuramsal yapı ise Reiss'ın bilgilendirici, anlatımcı, işlemsel ve işitsel araçlı metin türlerine ek *Dijital Araçlı Metinler* önerisi ile kurulmuştur. Kültürel dönüş paradigması ile yerelleştirme alanındaki bağlantı ise yerelleştirme endüstrisinde çeviri pratiğinin çeviri teknolojileri araçları ile sözcük tabanlı yapılması, dilsel dönüş geri dönüldüğü izlenimi verse bile kültürel uyarlamaların söz konusu olduğu, yerelleştirmenin özünde kaynak kültüre ait olan bir ürünün içeriğinin erek pazar

¹⁰ Eş değerlik kavramına yönelik algı değişiminin “Geleneksel Çeviri Modeli: Geleneksel Eşdeğerlik” anlayışından “Yerelleştirme Endüstrisi: Yapay Eşdeğerlik” olarak değiştiğini, yeni değişimin altında ise Kaynak Metnin yerini alan Uluslararasılaştırılmış Metin; Erek Metnin yerini ise Yerelleştirilmiş Metin aldığı tablo ile gösterilmiştir.

ortamının beklentilerine göre adapte edildiği yönünde yapılmaktadır. Yerelleştirme alanı ve Lefevere'nin yeniden yazım kavramı ile ise kendi kültüründe popülerliğini yitirmeye başlayan dijital bir ürünün, çeviri yoluyla başka bir kültüre yerleştirilme sürecinde, uluslararası pazara sürülmesi planlanan ürüne ait içerikte yer alan kültüre özgü kavramların atılması, kontrollü dil kullanılması ve teknik yazarlık yoluyla yeniden yazılması yönünde bir ilişki kurulmuştur. Uluslararasılaştırma ve metnin yerleştirilmek amacıyla basitleştirilerek yeni bir versiyonunun oluşturulması da bir yeniden yazım olarak kabul edilmektedir. Yerelleştirme alanında da merkez-çevre ilişkisinden bahsedilerek merkezde küreselleşmenin; çevrede ise yerleştirmenin yer aldığı görüşü ile yerleştirme ve Even Zohar'ın Çoğul Dizge kuramı arasında ilişki oluşturulmaya çalışılmıştır. Söz konusu alanın, çeviri edinçleri sürekli değişen çevirmenlerin yeni görevler üstlenmesini gerekli kılan betimleyici çeviri araştırmaları kuramı ile bağlantısı da kullanılan kavramlardaki benzerliklere dayandırılmıştır ve Toury'nin süreç öncesi normlarından birini teşkil eden çevirinin doğrudanlığı kavramının izlerini yerleştirme alanında görmenin mümkün olduğu belirtilmiştir. Bilişsel çeviri kuramları ile ilişkisi ortaya koyulan yerleştirme alanının, işlevci çeviri kuramları ile ilişkisi kanıtlanmaya çalışılmıştır. Holz Mänttari'nin *Eylem Kuramı* ve Vermeer'in *Skopos Kuramı* teknik metinlerin çevirisi alanına uygulandığı ve profesyonel çeviri ortamında en işlevli pratik çeviri kuramlarından biri olarak kabul edildiği için bu kuramların artık çeviri mesleğinin farklı dinamiklerle donatılmış alanına yeterli gelmediği düşünülmektedir. James Holmes'un çeviribilim haritasında çeviri teknolojilerinden bahsedilmemiş olması, eksiklik olarak değerlendirilmektedir ve yeni bir çeviribilim haritası önerisi sunulmaktadır. Holmes'un haritasına beşinci başlık olarak yenileyici, kendi kendini yenileyen anlamlarına gelen rejeneratif kelimesinden hareketle *Rejeneratif Çeviri Kuramları* önerisi sunulmaktadır. Bu kuramın altına birinci alt başlık olarak *Entegre¹¹ Yerelleştirme Kuram* önerisi ile Odacıoğlu, yerleştirmeyi kuramsallaştırmak amaçlı özgün bir deneme gerçekleştirdiğini ve bu kurama göre, yerleştirme işlemi devam ederken uzman çevirmen dışında iş birliği sürecinde ona yardımcı olan aktörlerin farklı bilim dallarından ve alanlarından gelen bir ekibin üyeleri ve bu ekip üyelerinin farklı teknolojik araçlar kullanan sürece ve dolaylı olsa da çeviri pratiğine ve yerleştirme projesine entegre olduklarını belirtir. Ayrıca çevirmen de yerleştirme alanında farklı roller üstlenerek sahip oldukları çeviri pratiği uzmanlığını farklı alanlar ile entegreli olarak kullanabilmektedir. Bu sebeple çevirmen yerleştirmen veya yerleştirme uzmanı olarak anılabilir. Son olarak kitapta yerleştirme alanı kapsamında çevirmenin çeviri eylemi yanı sıra yerleştirmen olarak proje yöneticiliği, post-editörlük,

¹¹Entegre sözcüğü, işlerliği olan tümleşik bir bütün oluşturulması, daha geniş birimler olarak birleştirmek, bir araya getirmek olarak tanımlanmaktadır.

yerelleştirme mühendisliği, dil mühendisliği ve teknik yazarlık gibi görevlerinden bahsedilerek çağımızda çevirmenden, pek çok edinç geliştirmesi beklendiği ve onlara yeni uzmanlıklar yüklenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak yapılan çalışmanın, alana büyük katkı sağladığı ve bu alanda çalışanların, önce yerelleştirme ve yerlileştirme arasındaki belirgin çizgiyi fark etmesinin sağlandığı ve çeviribilimde yerelleştirme alanına dikkat çektiğini söyleyebiliriz. Çünkü çeviri piyasasında dijital ve sanal içerikli metin türlerinin en çok çevrilen metin türleri olmasıyla bu endüstrinin çeviri piyasasında önemli bir pazar payına sahip olduğu aşikârdır. Endüstriyel sürecin içerisinde yani hedef pazara göre yerelleştirmenin, yerlileştirme sürecini de kapsadığı hedef kültürün ve dilin beklentileri doğrultusunda yapılan çeviriler ile anlaşıldığını söylemek mümkündür. Yerelleştirme alanının çeviribilim kuramları ile bağlantısının kurulması, çeviribilime bu alanın zaten girmiş olduğunu kanıtlar niteliktedir. Önerilen yeni çeviribilim haritası ve entegre çeviribilim kuramı, çeviribilimde farklı bir kuramsal yaklaşımın çıkmasının mümkün olduğunu ve yerelleştirme endüstrisinin günümüz teknoloji çağında, bununla beraber çeviribilim içerisinde önemli yer edindiğini göstermektedir.

Sözü Geçen Eser

Odacıoğlu, Mehmet Cem (2017), *Çeviribilimde Yerelleştirme Paradigmasına Doğru*, Birinci Basım, Gece Kitaplığı, Ankara.